

[Συζήτηση πριν την έναρξη της συνέντευξης..]

[00:00] **A.A.** Πόσα μηχανήματα!!!

Σ.Ν. Βλέπετε πως άλλαξαν τα πράγματα! Άλλαξαν τα χρόνια και κάμερα και τηλέφωνα. Θα μας πείτε τις διαφορές πώς ήταν όταν ήσασταν παιδί εσείς,

[00:16] πώς επικοινωνούσατε.

[00:17] **A.A.** Τα παλιά όλα πώς πέρασα στη ζωή μου όλα!

[00:20] Και πώς επικοινωνούσατε εκείνα τα χρόνια, τώρα έχουμε τα τηλέφωνα ανα' πάσα ώρα.

[00:26] **A.A.** Ούτε τηλέφωνα τώρα δεν είχαμε τίποτα τηλέφωνα.

Σ.Ν. Πώς βρίσκατε τους ανθρώπους;

[00:31] Είχαμε δυο μαγαζάκια, στο ένα το μαγαζί ήταν ένα τηλέφωνο εκεί. Κάπου πότε μας έπαιρνε, εγώ ήμουν στην Γερμανία, πέρα , εντάξει ούτε κινητά, ούτε τηλέφωνα, δεν μπορούσα ντιπ να πάρω. Τι να σε 'πώ, περιπέτεια πέρασα εκεί..

[01:00] **Σ.Ν.** Απ' την αρχή θα τα πάρουμε..

[01:05] **A.A.** Πάει και η γιαγιά γρηγορότερα πέρα στη Γερμανία. Κι ύστερα που έφυγε να έρθει εδώ, τηλέφωνα δεν είχαμε ντιπ να συνηνοηθούμε, έτσι με τα γράμματα, μ' έγραψε θα 'ρθω, θα φύγω από 'δω και θα 'ρθω τάδε μέρα. Μ' έγραψε την τάδε μέρα θα 'ρθει σκώθηκα [σηκώθηκα] και εγώ και την έγραψα ύστερα..

[01:31] γιατί τότε ήταν μάρκα εκεί πέρα, δεν ήταν ευρώ όπως και τώρα. Τώρα είναι ευρώ όλα.

[01:36] **Ψ.Φ.** Να το πάρουμε από την αρχή καλύτερα από τα παιδικά χρόνια θυμάσαι τίποτα;

[01:40] **A.A.** Βέβαια, όλα τα θυμάμαι από τα παιδικά χρόνια.

[01:43] **Σ.Ν.** Πότε γεννήθηκες, θα μας...

[01:45] **A.A.** Εγώ το 30 γεννήθηκα. Το 30 τότε ήταν πρωτού, η Γερμανία και η Ιταλία μπούν, να πούμε, ήταν φτώχεια τότε.

[01:58] Δεν είχαν τα μέσα που είναι τώρα, ούτε αμάξια, ούτε λεοφορεία ούτε τίποτα, τα πράγματα με τα ζώα, γουμάρια, μλάρια [μουλάρια], γουρούνια, πρόβατα, λοιπόν τέτοια.

[02:13] **Σ.Ν.** Όταν ήρθαν οι Ιταλοί ήσουν μικρό παιδί;

[02:17] όταν γίνηκε πόλεμος οι Ιταλοί και οι Γερμανοί ήρθαν εδώ και έγινε της κακομοίρας, λοιπόν μπήκαν μέσα εδώ, κήρυξε ο ...Μεταξάς

[02:48] Και αυτός το διέδωσε στο ραδιοσταθμό ότι κηρύσσεται πόλεμος με τους Ιταλούς και τέτοιους και ξεσηκώθηκε τώρα το κράτος όλο.

[03:02] **Σ.Ν.** Εδώ πώς ζούσατε μαζί με τους Ιταλούς;

[03:05] **A.A.** Λοιπόν, η ζωή το κράτος όλο, επιστράτευση εκεί όλοι. Εγώ πάει ο πατέρας μου, τότε έπαιρναν επιστράτευση

[03:18] Αλλά επειδή είχε τέσσερα παιδιά είχε απαλλαγή και δεν 'παει. Ήρθαν οι Ιταλοί, οι Γερμανοί έγινε της κακομοίρας. Έκαιγαν σπίτια, κόσμο έπαιρναν, χωράφια έκαιγαν, τα σπαρτά που είχαμε, μας τα κάψαν όλα, σάβια, τέτοια.... και μας έκαναν τέτοια ζημιά, έπεσε πείνα.

[03:47] ύστερα δεν είχαμε να φάμε, δεν είχαμε το' να τ'άλλο, πείνα. Εμείς με τα ζώα πρόβατα που είχαμε τότε, είχα πρόβατα, ήμουνα μικρός καμιά δεκαριά χρόνια.

[04:02] λοιπόν τα 'μασάμε [τα μεζέψαμε] από εδώ και βγήκαμε πέρα στο σύρισμα, βγήκαμε, κολυμπήσαμε [κολυμπήσαμε] Μακεδονία πέρα από τα Γρεβενά.

[04:14] **Ψ.Φ.** Για καταφύγιο ε; μές το δάσος

[04:17] **Α.Α.** Έρχονταν από 'δω κάτω οι Ιταλοί και όλο το χωριό ξεσηκώθηκε, εφτανάμε [φτιάχναμε] καλύβες όξω [έξω] στο δάσος και κοιμούμασταν [κοιμόμασταν] εκεί, έφτιναμε [φτιαχναμε] τότε δεν ήταν ούτε ψωμί να αγοράσουμε, τα σάβια που μάζευαμε [μαζεύαμε] τα φτιαχνάμε [τα 'φτιάχναμε] αλεύρι, τα βάναμε στο αμπάρι ψηλά είχα δύο διαθέσιμα κομμάτια, το ένα είχα αλεύρι το άλλο είχα σάβι [σιτάρι]. Το έριχνα από ψηλά και έβγαιναν από κάτω από τρύπες.

[05:05] Με τς [τους] Γερμανοί [Γερμανούς] παιδιά μ' τα πήραμε και το σάβι [σιτάρι] και το αλεύρι και όλα και επιασάμε [πιάσαμε] ένα αμπάρι με τσίγκο, τσίγκινα γύρω-γύρω να μην πάρει φωτιά [φωτιά], να μην καεί, να μην χιόνιζε. Απάνω σε μια σουδά μεγάλη, έτσι, γκρεμούρα το 'λεγαμε [λέγαμε] .

[05:32] Μια μέρα ήταν νότιος, μια μέρα φτιασαμε [φτιάσαμε] αμπάρι με τσίγκο σάβι εκεί και τ' αλεύρι. Ψηλά στη ράχη, πίσω ήταν δάσος, εφτιαξάμε [φτιάσαμε] μια καλύβα και κοιμούμασταν [κοιμόμασταν] εκεί.

[05:48] **Ψ.Φ.** Για πόσο καιρό;

[05:49] Όσπου έφυγαν οι Γερμανοί.

[05:53] **Ψ.Φ.** Όλο τον καιρό εκεί;

[05:57] Είμασταν εκεί πίσω. Αυτοί που ήρθαν εδώ δεν βρήκαν τίποτα ντιπ και εν τω μεταξύ μέσα τσι [στους] Ιταλοί [Ιταλούς] και Γερμανοί που ήταν,

[06:08] Ήταν και οι θκοί [δικοί] μας οι ρουφιάνοι που έκαναν τον φίλο, μπορούμε να πούμε, και ήξεραν τα γερμανικά και τσ' έλεγαν [τους έλεγαν] στα γερμανικά τα ελληνικά και καταλάβαιναν αυτοί που ήταν Έλληνες.

[06:27] Μάλλον περισσότεροι βλάχοι ήταν, οι κερατοβλάχοι τις ξέρουν όλες τις κουβέντες, τις γλώσσες δηλαδή.

[06:38] Και καθόντουσαν ψηλά στη ράχη, βγήκαν απάνω, εμείς τώρα έβγαιναν όσοι ήταν λίγο έξυπνοι έβγαιναν στη ράχη να δούνε τι γίνονταν και άκουγαν μπάρα μπούρα [ομιλίες] έρχονταν στο δρόμο που πηγαίναμε εμείς ψηλά πήγαιναν και αυτοί. Κρύφτηκαν στα δάση.

[07:18] Σε κάνα δυο μέρες ξεπατώθηκαν, έφυγαν και γύρισαν πίσω μετά. Έκάψαν τα σπίτια εδώ, έβαλαν φωτιά και μας τα έκαψαν τα σπίτια, έβαλαν φωτιά, τι να κάνουμε, πού να σταματήσουμε.

[07:45] **Σ.Ν.** Αντιστάθηκαν οι Έλληνες, τους πολέμησαν;

[07:50] **A.A.** Εδώ δεν πολεμήσαμε, ούτε εμείς, ούτε αυτοί, μονάχα εδώ που ήρθαν και έβαλαν φωτιά και έκαψαν τα σπίτια.

[08:00] Αλλά μια μέρα, δύο, ξέρω πως ήρθε η διαταγή, επιστρατεύτηκαν και έφυγαν, δεν έκαψαν καιρό. Γυρίσαμε εμείς μετά πίσω εδώ.

[08:14] **Ψ.Φ.** Πόσο χρονών ήσουν τότε; Δέκα; πόσο ήσουν;

[08:25] **Σ.Ν.** Μετά που έφυγαν οι Ιταλοί;

[08:28] **A.A.** Μετά που έφυγαν αυτοί οι Ιταλοί, αρχίζει εμφύλιος πόλεμος, οι αντάρτες.

[08:34] Ξεσηκώθηκε το αντάρτικο ύστερα ακόμα χειρότερο εγώ που είχα προηγούμενα με 'σένα, σε σκότωνα, δηλαδή ο αρχηγός, υπουργός, κράτος, είχε διαλυθεί το Κράτος και καθ' ένας ότι ήθελε έκανε. Δεν είχε απολογία πουθενά, σκότωσαν παραδείγματος χάριν τον Φώτη τον σκότωσαν...

[09:06] Ήταν αντάρτες από εδώ, εθνικοί από εκεί, έτσι έγιναν. Ήταν στρατιώτες ήταν καλοντυμένοι, οι αντάρτες τώρα έβγαιναν έπαιρναν τα τουφέκια και δεν είχαν ψωμί να φάνε.

[09:28] Έβγαιναν, άρπαζαν, έτρωγαν.. μην τα συζητάς χαμός.. έρχονταν εδώ άρπαζαν όποιον ήθελαν, πήραν 5-6 άτομα από 'δω τους πήραν στα Τρίκαλα φυλακή γιατί ήταν Αυτοάμυνα και οι αντάρτες έκαναν κάτι σαν κόμμα έβαλαν αρχηγό.

[10:12] **Ψ.Φ.** Τους πήραν οι αντάρτες δηλαδή;

[10:23] **A.A.** ύστερα αφού νίκησαν οι Εθνικοί. Από εδώ από το χωριό μας και γίνηκε [έγινε] μάζωξη , μια ομάδα έβγαλαν και ένα αρχηγό είχε καμιά δέκα άτομα οργανωμένα με τουφέκια και έκαναν τον παλικαρά εδώ. Έκαναν τον αρχηγό εδώ μέσα οι χωριανοί άμα έκαναν αντίσταση τους 'παίρναν και τους σκότωναν.

[11:10] Και πήραν καμιά δεκαριά άτομα απ' εδώ.

[11:14] **Σ.Ν.** Και την οικογένειά σας, τον πατέρα σας, τον ενόχλησαν οι αντάρτες;

[11:16] **A.A.** Ο πατέρας μου πέθανε το 1948 όχι, το 1938 πέθανε.

[11:24] **Σ.Ν.** Ήσασταν ορφανός δηλαδή.

[11:26] **A.A.** Ο παππούς μου το 1940 πέθανε η φωτογραφία ψηλά ο παππούς με τη γιαγιά [δείχνει τη φωτογραφία που έχει στο σπίτι].

[11:45] **A.A.** Η γιαγιά έζησε παραπίσω αλλά ο παππούς έφυγε το '40.

[11:55] **Ν.Σ.** Πόσα αδέρφια ήσασταν;

[11:57] **A.A.** Εμείς ήμασταν τέσσερα παιδιά, τέσσερα αδέρφια ήμασταν. Ο πατέρας πέθανε το 1938, η μάνα είχε πεθάνει το 1935. Το 1935 πέντε χρονών ήμουν εγώ δεν την θυμάμαι ντιπ [καθόλου].

[12:10] **Σ.Ν.** Και πώς ήταν εκείνα τα χρόνια, οι παππούδες σας μεγάλωσαν;

[12:14] **A.A.** Αυτοί προτού να κηρυχθεί ο πόλεμος ήταν με πρόβατα, με γελάδια, με γουρούνια.

[12:24] Υπήρχαν και χωράφια πολλά έσπερναν βαμβάκια.

[12:29] **Ψ.Φ.** Οι παππούδες όμως σας μεγάλωσαν ή οι θείοι, ποιοι ήταν?

[12:32] **A.A.** Εμένα με μεγάλωσε η γιαγιά μου με τον μπάρμπα μου τον αδερφό του πατέρα μου, τον Μπάρμπα-Μήτηρο, και τη γιαγιάς μαζί, και τα τέσσερα αδέρφια.

[12:49] Και ύστερα η Χριστίνα, η μεγαλύτερη που ήταν, παντρεύτηκε πήρε τον Βαγγέλη. Η άλλη η Σοφία τον παππού και εγώ παντρεύτηκα εδώ.

[13:08] Ο θείος ο Νίκος που πέθανε και αυτός πήρε από την Θεοτόκο. Παντρεύκαμε [παντρευτήκαμε] ύστερα και εμείς. Χώρσαμε [χωρίσαμε] ύστερα με τον μπαρμπα-Μήτηρο που ήρθαμε και είχαμε ένα σπίτι πίσω εδώ που είναι τώρα το παιδί του μπαρμπα-Μήτηρου ο Κώστας. Τούτο εδώ είναι το 1935 το σπίτι [εννοεί το σπίτι που διενεργήθηκε η συνέντευξη]. Ήταν κάτι μαστόρια από τη Σκάλα επάνω και έβγαναν [έβγαζαν] πέτρα την ήφερναν [εφερναν] με τα ζώα, με τα γουμάρια [γομάρια].

[13:45] Τα γουμάρια [γομάρια] δεν τα ξέρετε εσείς.

[13:55] **Σ.Ν.** Πώς φτιάχτηκε το σπίτι, πώς...;

[13:58] **A.A.** Εκεί κουβαλούσαν πέτρα με τα γουμάρια [γομάρια] από πέρα από το ρέμα εδώ, πέρα πάνω, έβγαναν φουρνέλα, μαντέμι εκεί, έσπαζαν πέτρα και τα έβαναν στα γουμάρια [γομάρια], από μεριά το σαμάρι, ένας έδενε από τη μία ο άλλος απ' την άλλη, έβαζαν τις πέτρες πάνω και τς ήφερναν [τις έφερναν] τα γουμάρια [γομάρια].

[14:22] **Σ.Ν.** Τα έπιπλα, τις πόρτες, πώς τα φτιάχνατε;

[14:26] **A.A.** Ήταν μαραγκοί, ήταν τεχνίτης που έφτιανε [έφτιαχνε] πόρτες, παράθυρα τέτοια και αγόραζαν τα σανίδια.

[14:35] Έρχονταν βλάχοι απο σ'απάν [επάνω] μέσ' το δάσος, οι καστανιές, οξιές δεν έκαναν καλλιέργειες και έβγαναν ξυλεία.

[14:54] επερνάμε [πέρναμε] εμείς ξυλεία, τα σανίδια και δίναμε στάρι [σιτάρι] για να παίρναν το ψωμί τους κι αυτοί. Δεν είχαν τι να φάνε.

[15:08] Και αγοραζάμε [αγοράζαμε] τα σανίδια και φτιασαμε [φτιάξαμε] το σπίτι εδώ πάνω, τις πόρτες, παράθυρα. Εβανάμε [βάλαμε] τεχνίτη, μαραγκό.

[15:21] **Ψ.Φ.** Το χτίσιμο το κάνατε εσείς ή οι οικοδόμοι τότε; το χτίσιμο του σπιτιού.

[15:28] Ε το έχτισαν μαστόροι ύστερα και αυτό ύστερα το 'καψαν οι Γερμανοί ύστερα που ήρθαν κήκε. Μετά ήρθαμε το ξαναφτιάξαμε πάλι, που κατασκευασάμε [κατασκευάσαμε] με τα αντάρτες τότε που ήρθαμε.

[15:47] Με τς [τους] αντάρτες τότε εφυγάμε [φύγαμε], πήγαμε στην Καλαμπάκα, εκατσάμε [κάτσαμε] έναν χρόνο ώσπου τελείωσε και λύθηκε το κακό. Τότε που νίκησε η δεξιά, να πούμε, και αυτοί οι αντάρτες έφυγαν όξω [έξω] στη Ρωσία, Βουλγαρία.

[16:17] **Σ.Ν.** Αργότερα αφού τελείωσε ο πόλεμος, εσείς δουλέψατε, μείνατε στο χωριό, ξαναφτιάξατε το σπίτι και δουλέψατε;

[16:24] **A.A.** Ναι, δουλέψαμε, είχαμε τα χωράφια, βόδια, πράγματα, είχαμε βόδια, εκανάμε [κάναμε] χωράφια, εκανάμε [κάναμε] ξύλινο αλέτρι και το βάζαμε ζυγό πάνω, να είναι στερεωμένα, να μην φεύγει το ένα από εκεί.

[16:48] Και τραβούσαν τα δέντρα πίσω και ο ενώναμε χωράφι.

[16:53] **Σ.Ν.** Πότε παντρευτήκατε, ποια χρονιά παντρευτήκατε;

[16:56] Εγώ παντρεύτηκα το 1954 και έτσι.

[17:05] αφού ύστερα έφυγαν οι Γερμανοί καλλιεργησάμε [καλλιεργήσαμε] τη γή, τα χωράφια, είχαμε μύλο εκεί κάτω στο ποτάμι εκεί που τώρα είναι ένας στάβλος χοιρινών

[17:34] **Ψ.Φ.** Γενικά πώς περνούσατε τη μέρα , τι δουλειές κάνατε τότε;

[17:40] **A.A.** Τα πρόβατα και τα χωράφια, εσπερνάμε [σπέρναμε] τα χωράφια, τα θέρζαμε [θερίζαμε], τα αλώνζαμε [αλωνίζαμε] . Το θέρζαμε το στάρι [θερίζαμε το σιτάρι], το βανάμε θεριές κατάι [βάζαμε θερισμούς κάτω] και περνάμε [πέρναμε] τις θεριές [τα θερίσματα] μαζωμένο [μαζεμένο] στάρι μαζί , το 'κοβάμε [κόβαμε], το βανάμε [βάζαμε] εκεί και μετά άλλη θεριά

[18:14] Σκονώμασταν [σηκωνόμασταν] νωρίς, παενάμε στο χωραφ' [πηγαίναμε στο χωράφι] θερζαμε [θερίζαμε], εβγανάμε [βγάζαμε] πρώτα το δεματικό, εβγανάμε ποιο ήταν μεγαλύτερο στάρι [σιτάρι], το βγανάμε [βγάζαμε] απ' τη ρίζα το πρωί που ήταν μαλακό γιατί έσπαζε ύστερα από τη ζέστα [ζέστη]. Το βρέχαμε, εβανάμε [βάζαμε] στάρι μεγάλο, το βρέχαμε να είναι μαλακό για να μην σπάσει , το φτιάναμε [φτιάχναμε] δεματικό και το δενάμε [δένουμε] δεμάτια, δεμάτια. Τα φορτώνουμε στα ζώα και τα φέρναμε εδώ και το φτιανάμε [φτιάχναμε] θυμωνιές το ένα πάνω στο άλλο ψηλά ώσπου εφτανάμε [φτάναμε]

[19:08] Και όταν τελειωνάμε [τελειώνουμε] το θέρο [θέρισμα] όλα τα χωράφια, τα μαζωνάμε [μαζεύαμε] τα πράγματα. Είχαμε ένα μέρος φαρδύ έτσι και για να μην έχεις πέτρες και χώματα. Τότε ήταν βόδια, γελάδια τα λέγαμε, πολλά είχαμε όλοι, από δυο-τρία γελάδια που είχαμε στα χωράφια. Άλλος είχε και αγελάδα που γεννούσε μουσχάρια [μοσχάρια],

[19:34] κρατούσε για μαγιά να κάνει βόδια, να μεγαλώσουν. Είχαν πολλά αγελάδια, πενήντα κεφάλια και τα μάζευε ένας και τα βοσκούσε, Γελαδάρη τον έλεγαν, μάζευε όλα τα αγελάδια τα βοσκούσε και τον πλέρωναμε [πληρώνουμε], λεφτά δεν είχαμε με στάρι [σιτάρι]

[20:10] τόσα κιλά στάρι [σιτάρι] το μήνα, πόσους μήνες τα βοσκούσε τόσες οκάδες , 10 οκάδες , 10 επί 10, εκατό (100) οι δέκα μήνες. Οκάδες ήταν τότε, ύστερα γίνηκαν [έγιναν] κιλά.

[20:33] **Σ.Ν.** Δεν τον πληρώνατε δηλαδή με χρήματα, δίνετε...

[20:38] **A.A.** Μηχανήματα δεν υπήρχαν τότε, μόνο τα πράγματα με τα ζώα, αλέτρια εκανάμε [κάνουμε] και...

[20:44] **Σ.Ν.** Ανταλλαγή κάνατε ..

[20:45] **A.A.**και αλλάζαμε πάλι με τα πράγματα.

[20:46] **Ψ.Φ.** Όχι για χρήματα, είχατε, δίνετε χρήματα ή για ανταλλαγή;

[20:51] **A.A.** χρήματα είχαμε βέβαια με δραχμές, πρέπει να τις φτάσατε [προλάβετε] εννοεί απευθύνετε στους ερευνητές] , πλούσαμε [πουλούσαμε] στάρι [σιτάρι], επερνάμε [παίρναμε] όποιος ήθελε να αγοράσει στάρι [σιτάρι] έδινε δραχμές, 2 δραχμές το κιλό δεν θυμάμαι τώρα πόσο ακριβώς

[21:17] **Ψ. Φ.** Οι δυο δραχμές τι έφταναν να αγοράσει κάποιος;

[21:25] **A.A.** Ε... τις μαστόροι [τους μάστορες] εμείς τους πληρωσάμε [πληρώσαμε] 5.000 δραχμές τότε που έφτιαξαν το σπίτι, ήταν πολλά τότε. Πώς είναι τώρα 5.000 ευρώ και ξέρω και παραπάνω. Πώς είναι 50.000 τώρα. Ήταν πολύ ακριβά, ήταν πολύ δύσκολα.

[21:46] Για να μάσει [μαζέψεις] ένα χιλιάρικο δραχμές τότε ήταν πολύ δύσκολα. Πλούσες [πουλούσες] στάρι [σιτάρι], κανένα πρόβατο, γουρούνια, με αυτά είχαμε τότε.

[21:59] Και κονομούσαμε [οικονομούσαμε] κάνα φράγκο και επερνάμε [πέρναμε] αυτά που χρειάζονταν λεφτά. Περασάμε [περάσαμε] φτώχεια μεγάλη.

[22:14] **Σ. Ν.** Μετά που παντρευτήκατε...;

[20:17] **A.A.** Αλέθαμε το στάρι [σιτάρι], τα δεμάτια αυτά, τα 'στρωνάμε [στρώνουμε] κατ' [κάτω] με τη σειρά, και βάναμε [βάζαμε] τα πράγματα μέσα, τα μλάρια [μουλάρια] που είχαμε, τα βόδια, Τα δέναμε με ένα σχοινί στο λαιμό για να μην φύγει το ένα κατ' 'κει να παένουν [πηγαίνουν] όλα μαζί και τα φέρναμε γύρω συνέχεια μέσα εκεί και πατούσαν με τα ποδάρια [πόδια] το στάρι [σιτάρι] και έβγαινε το ψωμί απ' το στάρι.

[22:47] Αφού γένονταν [γινόταν] άχυρο, μαζευάμε [μαζεύαμε] σωρό το στάρι και είχαμε τέσσερα διχάλια [διχάλες] και το 'ρίχναμε [ρίχναμε] απάνω το άχυρο το 'παιρνε [ο αέρας] κατ' 'δω το στάρι έπεφτε κάτω, ήταν βαρύ και καθάριζε το άχυρο με το στάρι [σιτάρι].

[23:27] το άχυρο το μάζευαμε [μαζεύαμε], το βάζαμε μέσα στην αχυρώνα και ταϊζάμε τα ζώα όλο τον χειμώνα, τα γελάδια [αγελάδες], τα πράγματα, τα γομάρια δεν είχαμε άλλο τίποτα να δώσουμε, ταϊζάμε άχυρο.

[23:56] καθαρίζαμε το στάρι [σιτάρι], το φερνάμε [φέρναμε] το βάζαμε στο αμπάρι. Το φθινόπωρο, Σεπτέμβριο-Οκτώβριο το αλέθαμε. Το φορτώναμε στα τσουβάλια και το παενάμε [πηγαίναμε] στο μύλο. Ο μύλος ήταν με πέτρες δεν ήταν με μηχανή που έχουν τώρα και τις πέτρες τις κινούσε το νερό.

[24:25] Ήταν νερό από το ποτάμι επάνω, πολύ νερό, αυλάκι μεγάλο έμπαινε το νερό τότε είχε χιόνια πολλά, είχε νερό το ποτάμι όλο το καλοκαίρι. Τώρα πάνε τα χιόνια, παν' όλα. Έπεφτε από ψηλά το νερό, χτυπούσε και έφερνα γύρω οι πέτρες μια από κάτω μία από πάνω και έπεφτε το στάρι [σιτάρι] από πάνω μια τρύπα και το έπαιρνε μέσα και το έφτιαχνε αλεύρι.

[25:17] από κάτω έβαναν το τσουβάλι από όπου έβγαινε το αλεύρι. Το παίρναμε, το αλέθαμε το φθινόπωρο για να μην πηγαίνουμε το χειμώνα με τα χιόνια και το βάναμε στο αμπάρι και είχαμε το αλεύρι.

[25:39] Ζύμωναν οι γυναίκες με σκαφίδι, μια κοπάνα [μεγάλη λεκάνη στενόμακρη] μεγάλη το λέγαμε σκαφίδι. Έβαναν το αλεύρι μέσα με νερό ζεστό, ζύμωναν γίνονταν ζυμάρι μεγάλο, το έφτιαχναν καρβέλια και ύστερα στο φούρνο.

[26:02] Τον φούρνο καίγαμε ξύλα, καίγονταν τα ξύλα, ρίχναμε το ψωμί μέσα, τα καρβέλια, ψήνονταν και ετρωγάμε [τρώγαμε]. Αυτό ήταν η τροφή μας και φαγητό, φασούλια [φασόλια], ροβύθια [ρεβύθια], κουκιά.

[26:26] Που μακαρόνια και ρύζι δεν ηξερνάμε [ξέραμε]. Δεν είχαμε λεφτά να τα αγοράσουμε. Τέτοια ετρωγάμε [τρώγαμε]. Περασάμε [περάσαμε] φτώχεια.

[26:38] Ύστερα όταν ήρθαμε μετά τους αντάρτες. Ήρθαμε στην Καλαμπάκα για να μην μας σκοτώσουν οι αντάρτες. Μετά ξεπατώθηκαν, έφυγαν αυτοί γυρίσαμε εμείς σ'απαν εδώ [επάνω εδώ]. Τι να πρωτοφτιάξουμε, εφτιασάμε [φτιάξαμε] το σπίτι, μας το είχαν κάψει οι Γερμανοί, Ιταλοί με χίλιες τόσες παιδεμάρες [παιδέματα/δυσκολίες]

[27:08] Το φτιασάμε [φτιάξαμε] λίγο καλά, όχι καλά μας έδωσε η Πρόνοια τότε, αφού ησύχασε και έφυγαν οι Γερμανοί. Μετά οι Γερμανοί μας υποστήριζαν, να μας αποζημιώσουν, μας έδωσαν [έδιναν] τρόφιμα και τέτοια...

[27:33] Ψευτοεφτιαξάμε [ψευτοφτιάξαμε] λίγο το σπίτι, μέναμε με τον μπαρμπα-Μήτηρο που μας μεγάλωσε

[27:46] Παντρεύκα [παντρέυτηκα] ύστερα το 1954. Ήμουν με τον Νίκο και την Σοφία [αδερφή του]. Η Χριστίνα [αδερφή του] είχε παντρευτεί γρηγορότερα, ήταν μεγαλύτερη.

[28:04] Παντρεύκα [παντρέυτηκα] εγώ. Χώρσαμε [χωρίσαμε] με τον μπαρμπα-Μήτηρο [θείος του]. Δεν είχαμε ούτε τ'να, ούτε τ'άλλο. Από ένα βόδι και ένα μλάρι [μουλάρι] πήραμε.

[28:15]. Δεν είχαμε κανένα χωράφι. Ήταν ακόμη ένας που δεν είχε και αυτός μλάρι [μουλάρι]

[28:25] **Ψ.Φ.** Δεν είχατε δηλαδή λεφτά να αρχίσετε τη ζωή σας

[28:29] **A.A.** Ναι να κάνουμε τα χωράφια, να σπείρουμε να βγάλουμε το ψωμί μας να έχουμε να τρώμε και κάναμε μαζί χωράφι με τα μλάρια [μουλάρια] και τα βόδια. Και ύστερα παντρεύκα [παντρέυτηκα], ήμουν στα πρόβατα εγώ [αναφέρεται σε ονομα του κτηνοτρόφου που είχε τα πρόβατα και τον είχε στη δουλειά του].

[29:20] Αυτοί ήταν ψηλά σ'ένα μέρος πίσω απ' τη Ράχη [χωριό του Δήμου Μετεώρων] είχε νερό τα 'χαν εκεί τα πρόβατα, ήρθε να πάρει το γάλα αυτήν [αναφέρεται στη γυναίκα του κτηνοτρόφου], Νικολάκινα την λέγανε ήταν και αυτή από το Ψήλωμα [χωριό του Δήμου Τρικάλων] επάνω και ήρθε να πάρει το γάλα και είπε «α ρε κατσαντώνη δεν θα σε παντρέψουμε;»

[29:52] αν ξέρεις κανένα καλό κορίτσι λέω, παντρεύομαι. Βρες ένα καλό κορίτσι, να το πάρω. Να επάνω στο χωριό, στο Ψήλωμα [χωριό του Δήμου Τρικάλων] έχει ένα πατέρα μοναχά [μόνο] η μάνα του έχει πεθάνει είναι ορφανό κι' αυτό δεν έχει μάνα.

[30:10] Ε καλά δεν με πειράζει εμένα αν δεν έχει μάνα, πάει ο μπαρμπα-Μήτηρος [αναφέρεται στον θείο του] από εδώ με έναν άλλον μπάρμπα από την μάνα μου εδώ, τους είπα αυτό και αυτό μου είπαν στο Ψήλωμα [χωριό του Δήμου Τρικάλων] είναι ένα κορίτσι καλό.

[30:28] Πήγαν, το είδαν εκεί, καλό κορίτσι, την άλλη Κυριακή πήγα και εγώ με έναν μπάρμπα άλλον, αδερφό της μάνας μου. Πήγα εκεί να την ειδώ [δώ] να μας ειδούνε [δούνε]. Η αλήθεια είναι μας άρεσε, και αυτή μ' άρεσε και έγω την άρεσα [της άρεσα].

[31:02] Εκεί πήγαμε σε άλλο σπίτι, πάει ένας άλλος εκεί [στο σπίτι της νύφης] ρώτησε τι έγινε; Σας άρεσε το παιδί; Καλό είναι το παιδί θα το δώσουμε το κορίτσι. Ήρθαμε κάτω εδώ τι έγινε με ρώτησε ο μπαρμπα-Μήτηρος [αναφέρεται στον θείο του] σ'άρεσε; Μ' άρεσε και εστειλάμε [στείλαμε] χαμπέρι [νέο] ύστερα τότε δεν ήταν ούτε αμάξια με τα ζώα παενάμε [πηγαίναμε]. Ήταν ο ταχυδρόμος που πηγαινε τα

γράμματα περνούσε Αγιόφυλλο, Θεοτόκο, Αχλαδέα , Ασπροκκλησιά, Ψήλωμα, Κερασούλα [χωριό του Δήμου Μετεώρων] πάενε [πήγαινε] με τ' άλογο καβάλα τα γράμματα.

[31:59] Φτιάχνω ένα γράμμα το στέλνω με τον ταχυδρόμο. Το έδωσε ο παππούς, ο πατέρα της έγγραφα μ' άρεσε η θυγατέρα σου άμα θες θα την πάρω.

[32:16] Εντάξει, λέει. Πήγαμε ύστερα πάνω [εννοεί στο χωριό Ψήλωμα], αρραβονιάσαμε [αρραβωνιαστήκαμε] πήγαν όλα καλά την ημέρα του Αη Δημητρου [Αγίου Δημητρίου] κράτησαμε αρραβωνιασμένοι [μείναμε αρραβωνιασμένοι] , στις 10 Ιανουαρίου παντρευκαμε [παντρευτήκαμε].

[32:42] πάενα [πήγαινα] εγώ τις Κυριακές περπατούντα [περπατώντας] πότε έτσι πάενα [πήγαινα] πάνω [εννοεί στο χωριό Ψήλωμα], ύστερα αφού ήταν περπατούντα [περπατώντας] και ευκαιρία δεν είχαμε με τα πρόβατα αυτοί ήθελαν το Πάσχα να γίνει ο γάμος , να παντρευτούμε γιατί δεν είχαν τότε για τις 10 Ιανουαρίου, χειμώνας ήταν και δεν είχε και λεφτά ντιπ [καθόλου] να κάνει γάμο. Είχε δύο βόδια, πούλησε το ένα για να πάρει λεφτά να κάνει το γάμο.

[33:22] Κάναμε το Γενάρη [Ιανουάριο] τον γάμο, πήγαμε απάνω [εννοεί στο χωριό Ψήλωμα], αφού δεν είχαμε ούτε τηλέφωνα από τη μια Κυριακή ως την άλλη, πήγα την Κυριακή εγώ απάνω και κάναμε τον γάμο έβγαλα και το συνοικέσιο τον παπά, ήταν από την Ασπροκκλησιά [χωριό του Δήμου Μετεώρων] ο πάπας, ήταν μια ενορία και ήταν παπάς και στο Ψήλωμα [χωριό του Δήμου Μετεώρων].

[33:50] Μου έκανε τα στεφανοχάρτια εκεί , την άδεια που λένε. Αυτοί ανησυχούσαν τηλέφωνα δεν ειχάμε,ως την άλλη Κυριακή είχαν ένα φόβο θα 'ρθει ο γαμπρός δεν θα 'ρθει;

[34:12] **Ψ.Φ.** Και έτσι γνωριστήκατε δηλαδή;

[34:14] **A.A.** Και ξαναπηγάμε [ξαναπήγαμε] ύστερα, σκώθηκα [σηκώθηκα] πάλι ένα βράδυ πήγα επάνω [εννοεί στο χωριό Ψήλωμα], και λέω θα 'ρθούμε την Κυριακή να κάνουμε τον γάμο. Υπόγραψε και αυτή, ήθελαν υπογραφή τα στεφανοχάρτια .

[34:31] **Σ.Ν.** Και μετά πώς γλεντήσατε, γλεντήσατε μετά το γάμο;

[34:34] **A.A.** Ορίστε; Έλα κάτσε εδώ να σε ακούω κορίτσι μ' , δεν ακούω καλά, γιατί έχω ακουστικό και αυτό δεν λειτουργάει καλά και δεν ακούω καλά.

[34:45] **Σ.Ν.** Μετά το γάμο, μετά τις στέψεις γλεντήσατε;

[34:53] **A.A.** Ναι, εκανάμε [κάναμε] γλέντι πήγαμε απ' εδώ με τα πράγματα, είχαμε άλογα, είχε ένας ένα άλογο κόκκινο και με τ' αυτό επερνάμε [παίρναμε] όλους όσους παντρεύονταν, το 'παιρνε καβάλα και παενάμε [πηγαίναμε] καβάλα επάνω και στο άλογο που ήταν ο γαμπρός καβάλα έβαζαν και την νύφη καβάλα και ο γαμπρός μπροστά στην αυλή που θα σταματήσει θα ρίξει ένα μήλο πάνω στο σπίτι. Αν ο γαμπρός δεν περνούσε το μήλο πάνω από το σπίτι ήταν άκυρος ο γάμος .

[35:59] **Σ.Ν.** Χαλούσε ο γάμος; για ένα μήλο;

[36:05] **A.A.** ε! αν περνούσε το μήλο εντάξει. Εκεί βαρούσαν παλαμάκια όλοι εκεί. Εκεί ευχήθηκαν να ζήσετε, καλά στέφανα.

[36:17] ύστερα τα όργανα που ήταν εκεί τα όργανα, είχα όργανα μαζί μας. Τότε στεφανώμασταν [στεφανωνόμασταν] μέσα στο σπίτι, δεν παενάμε [πηγαίναμε] στην εκκλησία.

[36:27] Στεφανωνόμασταν στο σπίτι, έρχονταν [ερχόταν] ο παπάς και ο κουμπάρος μέσα στο σπίτι γινόντουσαν τα στέφανα. Ως να γίνουν τα στέφανα το άλλο το σόι, παιδιά και κουριτσα [κορίτσια] ήταν όξω [έξω] στα όργανα, στην αυλή.

[36:42] **Σ.Ν.** Στην εκκλησία δεν πηγαίνατε καθόλου;

[36:45] Ναι, στην εκκλησία παενάμε [πηγαίναμε] ύστερα που έρχομασταν [ερχόμασταν] έπαιρνα την νύφη καβάλα και εφευγάμε [φεύγαμε] απ' το σπίτι της νύφης παενάμε [πηγαίναμε] στου γαμπρού, παενάμε [πηγαίναμε] πρώτα στην εκκλησία και εφερνάμε [φέρναμε] τρεις γυροβολιές [γύρους] την εκκλησία και τραγουδούσαμε το τραγούδι αυτό, τώρα δεν θυμάμαι [το τραγουδάει...οι στίχοι: Εκκλησίτσα φούντωτη, φουντωτή, καμαρωτή όπως δέχεσαι τα κεριά να δεχτείς κι' αυτούς τους 'νια [νέους], είναι νέοι κι 'αντρέπονται [ντρέπονται] είναι νέοι και χαίρονται.... ;], τραγουδούσαμε γύρω απ' την εκκλησιά αυτό το τραγούδι.

[37:50] Παενάμε [πηγαίναμε] στο σπίτι του γαμπρού ύστερα κατεβάζαμε τη νύφη, έβγαίνει ο πεθερός και η πεθερά άμα είχαμε , εγώ ήταν ο μπάρμπας μου με τη θειά, αυτός την έπαιρνε απ' το σαμάρι απ' το άλογο που ήταν, την αγκάλιαζε και την κατέβαζε. Εμένα με κατέβασε ο πατέρας της. Και αφού κατέβαζε είχε μερικά λεφτά, η νύφη και ο γαμπρός και τσάκωνε [έπιανε] τη φτερούδα [την άκρη του σακακιού] τα έβαζε ο πατέρας και πηδούσε τρεις φορές τον ανήφορο για γούρι.

[38:43] και πρωτού την κατεβάσουν έδωναν και την νύφη ένα παιδί όποιο ήταν πλησιέστερο τώρα απ' τον γαμπρό ή αδερφός άμα ήταν μικρό ή ξάδερφο μικρό και το χαιρετούσε η νύφη ψηλά στ' άλογο καβάλα, το χαιρετούσε τρεις φορές στο κεφάλι και το 'βανε [έβαζε] και ένα σακουλάκι για να πάει σχολείο, παενάμε [πηγαίναμε] σχολείο τότε δεν είχαμε τσάντες πως είναι τώρα, σακούλια με σκοινί [σχοινί] φτιαγμένο και περνούσαν απ' το λαιμό και μέσα ήταν τα βιβλία. Γρηγορότερα όταν ήξερε ότι θα παντρευτεί έφτιαχνε και ένα σακουλάκι για το παιδί που θα χαιρετούσε το 'βαζε απ' το λαιμό και ένα ζευγάρι τσιρίπια, κάλτσες δηλαδή, τσιρίπια τα λέγαμε τότε. Τα έπλεκε με μαλλιά από τα πρόβατα, τα έγνεθαν και τα έφτιαχναν νήμα και το έβαναν στον αργαλειό.

[40:10] Φασαρία μεγάλη. Ύφαιναν στον αργαλειό με κεντήματα, έβαφαν νήματα λογιών λογιών [διάφορα] κόκκινο, κίτρινο, πράσινο ότι σχέδιο και τα 'φτιαναν [έφτιαχναν] με τον αργαλειό εκείνη την μέρα το σακουλάκι αυτό και ήταν περήφανο [εννοεί όμορφο].

[40:56] ύστερα μας έπαιρναν ψιλά [εννοεί κέρματα] για να μπούμε μεσ' στο σπίτι, άμα είχες μάνα και πατέρα, ο πατέρας την κατέβαζε απ' το άλογο και η πεθερά δέχονταν [υποδεχόταν] στην πόρτα και έριχνε ένα σίδερο κατ'άι [κάτω] για να πατήσει στο σίδερο προτού μπει μέσα στο σπίτι του γαμπρού και είχε μια κλούπα έτσι, τα μαλλιά τότε τα κάνανε έτσι μια κλούπα [εννοεί κουβάρι/τη ρόκα που είχαν και έγνεθαν]] και τα έγνεθαν ρούχα και έφτιαχνα ράμα. Την είχε στην μασχάλη και ένα πιατάκι γλυκό, ότι γλυκό ήταν . Έβαζε την κλούπα [εννοεί κουβάρι/τη ρόκα που είχαν και έγνεθαν] στην μασχάλη της νύφης για να είναι νοικοκυρά και της κερνούσε και το γλυκό και τους έπαιρνε μέσα.

[42:19] **Σ.Ν.** Η κλούπα τι ήταν, αντικείμενο ήταν; Ήταν εργαλείο;

[42:27] **Α.Α.** Ποιο? Α, η κλούπα μαλλί, μαλλί από πρόβατα.

[42:36] **Σ.Ν.** Το έπλεκαν οι γυναίκες;

[42:37] **Α.Α.** Όχι, αυτό το έβαναν σε ρόκα, στη μασχάλη και τραβούσαν και έγνεθαν με το σφοντύλι

[42:50] Τώρα έχω ρόκα εγώ, από παλιά αλλά την έχω έξω στο καλύβι άμα έρθει η γιαγιά μπορεί να πάει να την πάρει να δείτε. Και δράχτι [αδράχτι] με σφοντύλι και το μάζευαν εκεί στο αδράχτι. Και το έδιναν για να γίνει νοικοκυρά η νύφη να γνέθει.

[43:15] Και γλεντούσαν όλοι στην αυλή, το σόϊ όλο του γαμπρού και της νύφης. Το βράδυ ύστερα τραπέζι έφτιαναν φαΐ στα καζάνια

[43:31] Καζάνια, ξέρετε τι είναι τα καζάνια, φαγητό στο καζάνι.

[43:38] **Σ.Ν.** Στο σπίτι γινόταν το τραπέζι;

[43:40] **Α.Α.** Ναι στο σπίτι, είχαμε δύο σανίδια, φαρδιά, μεγάλα και τα ποδαρικά

[44:02] Μεγάλα τραπέζια μεγάλα. Μεγάλα τραπέζια, ναι στα σπίτια μέσα στο δωμάτιο μεγάλα, έβαναμε [βάζαμε] ένα τραπέζι εδώ, ένα απ' εδώ

[44:14] καθόμαστε όλοι από 'δω απ' εκεί, και έτρωγαμε [τρώγαμε] εκεί, και χόρευαν μετά τα όργανα, χόρευαν, έτρωγαν, έπιναν ως το πρωί. Τη Δευτέρα το πρωί ύστερα έφευγε το σόϊ της νύφης να πάει στο σπίτι. Πάεναν [πήγαιναν] στη βρύση, τότε δεν είχαμε νερό στα σπίτια είχαμε βρύση κατ' [κάτω] στην Κρασιά, στο ρέμα κάτω εκεί πάεναμε [πηγαίναμε] πέρναμε νερό.

[45:02] Το πρωί ύστερα τα μπρατίμια ο γαμπρός και η νύφη βέβαια αλλά ο γαμπρός έβανε δύο παιδιά ένα παντρεμένο ένα ανύπαντρο, μπρατίμια τα λέγαμε αυτοί έκαναν κουμάντο το γάμο εκεί, Έδιναν τα πιάτα, τα τραπέζια όλα και πάεναν [πήγαιναν] στα σπίτια με παγούρι, κλούρες [κουλούρες] για να καλέσουν ποιοι ήταν να 'ρθούν στο γάμο και μέσα στο γάμο στα τραπέζια αυτοί έκαναν κουμάντο. Ήφερναν [έφερναν] το φαΐ, τα πιάτα, το κρασί, το τσίπουρο όλα εκεί. Φώναζαν όλοι «μπράτμι [μπράτιμε] κρασί, μπράτμι φαΐ» και το πρωί ύστερα που ξημέρωνε πάεναν [πήγαιναν] τα μπρατίμια, όλοι οι πλησιέστεροι εκεί στην βρύση να πάρουν νερό να πλυθούν και να τους ρίξει όλους η νύφη νερό να πλένονταν [να πλυθούν].

[46:25] Έπαιρναν νερό, έρχονταν [ερχόταν] στο σπίτι, την τρίτη ημέρα ύστερα πάενη [πήγαινε] ο νούνος που στεφάνωνε [ο κουμπάρος] αυτό που είχε τα στέφανα και το πανί που βάνουν [βάζουν] πάνω, ζυγό το λέμε εμείς, το βάνουν [βάζουν] στο κεφάλι το πανί που στεφανώνονται, τα 'βαναν [έβαζαν] σε μια κανίστρα [το αντικείμενο που έβαζαν τα στέφανα του γάμου] και τα έφερνε στο σπίτι του γαμπρού.

[47:03] Την τρίτη μέρα το βράδυ πάενη [πήγαινε] ο γαμπρός με τη νύφη να παραδώσει την κανίστρα [το αντικείμενο που έβαζαν τα στέφανα του γάμου] στον νούνο [ο κουμπάρος] και αυτός τα γύριζε τα στέφανα.

[47:34] ο γαμπρός έπρεπε να πάρει ένα αρνί τότε είχαμε πρόβατα, επερνάμε [παίρναμε] κι ένα αρνι και παενάμε [πηγαίναμε] για να μας κάνουν τραπέζι. Αλλά αυτός που το παίρναμε δεν το έσφαζε το αρνί, έφτιαχνε δικό του φαγητό, ετρωγάμε [τρώγαμε] εκεί και το χάριζε στους κουμπάρους το αρνί.

[48:01] Αυτά τα εθίματα [έθιμα] και στις οχτώ, μες τις 8 μέρες την άλλη Κυριακή παενάμε [πηγαίναμε] στον πεθερό και την πεθερά στην μάνα της και τον πατέρα της. Μας είχαν φιλιά [φιοξενία] και ετρωγάμε [τρώγαμε] το βράδυ, το πρωί και μας φίλευε ο πατέρας της και η μάνα της [νύφης].

[48:29] Στις 15 μέρες πάλι παενάμε [πηγαίναμε] στην εκκλησία. Στις 15 πάενε [πήγαινε] η νύφη στην εκκλησία μαζί με την πεθερά αν είχε αν δεν είχε με την κουνιάδα. Εγώ με την Χρύσα [σύζυγος του] πήγαμε απάνω στην εκκλησία. Όταν τελείωνε η εκκλησία έβγαιναν όλοι οι άντροι [άντρες] έξω, κάθονταν όλοι όξω [έξω] στην αίθουσα εκεί και τους φλούσε [φιλούσε] τα χέρια όλοι [όλων] η νύφη τους φλούσε [φιλούσε] τα χέρια και κερνούσε ο άλλος ότι είχε πενηνταράκι [50] είχε, πέντε [5] λεπτά τότε δραχμή σπάνια είχε ο άλλος, μισή δραχμή, δεκάρα. Φλούσε [φιλούσε] τα χέρια όλα, πρώτα φλούσε [φιλούσε] του Παπά και ύστερα με τη σειρά όλους, και όποιον έβρισκε στο δρόμο μέσα στις δεκαπέντε [15] μέρες φλούσε [φιλούσε] τα χέρια. Ήταν το έθιμο να φιλάει τα χέρια των αντρών για δεκαπέντε [15] μέρες. Και έτσι τελείωνε ο γάμος.

[50:43] **Ψ.Φ.** Εντάξει δεν χρειάζεται να κουράζεσαι άλλο, ευχαριστούμε για την συνέντευξη.

[50:45] **A.A.** Και εγώ σας ευχαριστώ και χάρηκα πολύ, πάρα πολύ που σας είδα και είστε σαν παιδιά μου.

[50:50] **Σ.N.** Ευχαριστούμε τον κ. Αντώνη Ακρίβο.